

ГУЧЫЦЬ ЯГО ЗНАЕМЫ ГОЛАС...

80 год з дня нараджэння
ЯКУБА КОЛАСА

Слаўся, Айчына ты наша свабодная!

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ
І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫННІКАМІ

№ 89 (673)

Лістапад 1962 г.

Год выдання 8-ы

ПЯСНЯР ШЧАСЦЯ НАРОДНАГА

Якуб Колас

Выглядаеш ты яснай вясной,
Наша маці, краіна Саветаў!
А зірнеш на цябе, і з табой
Маладзее ўся наша планета.

АД РОДНАЕ ЗЯМЛІ

Паэтычная спадчына Коласа — гэта філасофія жыцця, выказаная непаўторнымі мастацкімі вобразамі. Эстэтыка і этыка, заснаваныя на праўдзе жыцця, цесна зліты ў яго паэзіі, якая чаруе нас сваім тонкім лірызмам, музыкай гармоній слова, мудрым эпасам. Паэтычныя вобразы песняра, здаецца, зліваюцца з беларускай прыродай, з навакольным жыццём народа.

Ідэя свабоднага чалавека-працаўніка гучала ў творчасці Коласа яшчэ ў тыя часы, калі Беларусь не была нават геаграфічным паняццем, калі над народам стаялі і польскі пан з дубінай, і царскі дзяржыморда з бізюном.

Ты не гніся, брат, ніколі
Траўкаю пахілай.
Сам пружыны сваёй долі
Выкуй ўласнай сілай!

У трывожны час вайны голас Коласа выбухае грозна і гнеўна. Ён кліча народ да барацьбы з фашыстамі, да помсты за жудасныя крываўныя злачынствы.

Паэзія Якуба Коласа многа гаворыць пра музыку і песню. Яго «Сымон-музыка» — геніяльная паэма, натхнёны гімн таленавітаму і светламу беларускаму юнацтву.

Ад роднае зямлі, ад гоману бароў,
Ад казак вечароў,
Ад песень дудароў,
Ад светлых воблікаў закінутых дзяцей,
Ад шлолаху начэй

паэт нясе свой шчодры дар нашай моладзі, якая так, як і Сымонка, любіць падслухаць паэтычнаю душою, «як спявае з кветкай кветка».

Р. ШЫРМА,
народны артыст СССР.

Хвалюючыя радкі

△ «Мы мелі шчасце бываць у гэтым доме яшчэ пры жыцці яго Гаспадара... Цяпер у доме-музеі нельга без хвалявання думаць пра незабытага дзядзьку Якуба. Ён зайсеў з намі, але тут светлая памяць Яго напоўнена асаблівым зместам...»
Янка БРЫЛЬ,
вядучы

△ «Вялічны народ, які мае такога вялікага паэта, якім быў Якуб Колас. У памяці кожнага беларуса ён пакінуў свой, коласайскі, след. Дзякуй табе, Якуб Колас, за навуку, за вялікую паэзію».
М. ГАРБАЧОУ (Масква).
П. КАБЗАРЭУСКІ (Ленінград).

Ёсць у нашай літаратуры два імя, якія непарыўна звязаны між сабой — ім суджана было стаць нашай славай і горадасцю. Яшчэ ў дзярэвалюцыйныя гады вялікі рускі пісьменнік Максім Горкі пісаў, што «ў Беларусі ёсць два паэты: Якуб Колас і Янка Купала — вельмі цікавыя хлопцы! Так прымітыўна-проста пішуць, так ласкава, шчыра, сумна».

Імя Якуба Коласа, як і імя Янкі Купалы, цесна злілося з вобразамі самой Беларусі, з задушэнай мелодыяй яе празрыстых і гаманлівых рэчак, шумных і журботных лясоў і гаў, з яе былой галечай і паслякастрычніцкім буйным росквітам. Плоць ад плоці народа, сын беззямельнага селяніна Колас з вялізарнай сілай адлюстраванай у сваёй творчасці паўвекавую гісторыю беларускага сялянства, яго барацьбу за сваё сацыяльнае і палітычнае вызваленне.

Светапогляд паэта складваўся ў абстаноўцы вялікага рэвалюцыйнага ўздыму. Невыпадкова, грамадска-палітычны матывы сталі ў яго творчасці асноўнымі. У самыя змрочныя часы разгулу рэакцыі, якая жорстка расправілася з рэвалюцыяй 1905 года, смела гучаў голас Якуба Коласа, які ўпэўнена выказаў веру ў перамогу, у шчасліваю будучыню сваёй Радзімы і заклікаў народ ісці наперад.

Бо я цвёрда веру ў тое,
Што наш засеў у полі дзікім
Гневам вырасце вялікім
І затопіць усё злое,
Усё няшчасце векавое.

Пасля Кастрычніка творчасць Якуба Коласа дасягнула яркага росквіту, узнялася да новых паэтычных вышынь. Іменна ў гэты перыяд ён скончыў і надрукаваў пачатыя яшчэ да рэвалюцыі паэмы «Новая зямля» і «Сымон-музыка», напісаў эпічную трылогію «На ростанях», выдатную аповець «Дрытва», паэму «Рыбакова хата» і іншыя. У сэрца чытача назаўсёды ўвайшлі трагедыя беззямельнага селяніна Міхала, хітравата ўсмешка дзёда Талаша, складаны шлях змагары за шчасце народнае Андрэя Лабановіча і светлы вобраз таленавітага Сымона-музыкі, што панёс людзям цудоўных песень запал.

Якуб Колас у сваёй творчасці бліскача спалучае паэтычную спадчыну Пушкіна, Крылова, Некрасава з народнымі песнямі, казкамі, былінамі. Лёгка і неспрэчна пераходзіць ён ад чароўнай лірыкі да апісання быту і абрадаў, ад трагічнага — да жарту.

Як дрэва ўбірае ў сябе сок зямлі, так і творчасць яго ўвабрала ў сябе іскрысты гумар народа, суровую праўду жыцця і рамантычную ўзнёсласць мары.

З настойлівай паслядоўнасцю і хваляваннем звяртаецца паэт да тэмы Радзімы. Горача любячы і нястомна праслаўляючы росквіт роднай Беларусі, Колас натхнёна апявае дружбу народаў, іх адданасць партыі і цвёрдую веру ў перамогу ідэй камунізма. Вобраз Радзімы паўстае ў творчасці паэта, як вобраз магутнай індустрыяльна-калгаснай краіны, аб'яднанай непарушнай, братняй дружбаю народаў. З вялікай цеплынёй і задушэнасцю апявае ён чалавека працы, яго шчасліваю будучыню. Вера паэта, яго аптымізм выходзяць з шырокіх назіранняў і роздуму над жыццём. І перш за ўсё з упэўненасці ў невычэрпныя стваральныя здольнасці чалавека, у яго розум і волю.

Вялікая Айчынная вайна разлучыла Коласа з роднай Беларуссю. Але пра яго не заржавела. Вершы паэта друкаваліся ў партызанскім друку, у часопісе «Раздавим фашыстскую гадзіну» і іншых выданнях. Родная зямля, непарыўная сувязь з народам жывіла творчасць паэта. У гушчыні народа адшукваў ён сваіх будучых герояў. І з яго бессмяротных твораў, асветленыя коласаўскім талентам, яны зноў вярталіся ў жыццё, каб дапамагчы зрабіць гэта жыццё яшчэ больш светлым і шчаслівым. У суровыя гады вайна ліхалецця ўнукі дзёда Талаша прабіраліся патаемнымі партызанскімі сцежкамі ў лясы, нечакана абрушваліся адтуль на ворага і знішчалі яго. Са зброяй у руках адстойвалі незалежнасць сваёй Айчыны духоўныя наследнікі Андрэя Лабановіча і Мартына Рыля, Данілы і Марыны.

З'яўляючыся палымым песняром сваёй многанацияльнай Радзімы, паэт кожны дзень жыве

клопатамі і інтарэсамі. Ён заклікаў асушаць балоты, ачышчаць палі ад каменя, радаваўся таму, што беларуская зямля не толькі добра родзіць жыта, бульбу, авёс, але і адкрывае людзям багаці сваіх нетраў — палескую нафту, салігорскую соль. Паэт нястомна клапаціўся аб удасканаленні арфаграфічнай сістэмы беларускай мовы, да апошніх дзён свайго жыцця кіраваў работай даследчыкаў беларускага правапісу, сам прымаў неспрэжны ўдзел у яго распрацоўцы. У сваіх палымых публіцыстычных артыкулах ён пісаў аб высокім прызначэнні мастака як актыўнага змагара за мір, гнеўна выказаў нянавісць да падпальшчыкаў новай вайны, апяваў шчасце жыцця і працаваць пад мірным небам.

«Цяжка ў поўнай меры ацаніць усё тое, што Янка Купала і яго друг народны паэт Якуб Колас зрабілі для развіцця беларускай літаратуры, беларускай літаратурнай мовы, для абуджэння класнай і нацыянальнай свядомасці працоўных Беларусі», — пісаў у адным са сваіх артыкулаў пісьменнік Кандрат Крапіва. Іменна яны, гэтыя два волаты думкі і таленавітыя майстры мастацкага слова, з'явіліся заснавальнікамі беларускай літаратуры, зрабілі яе магутным сродкам у барацьбе за лепшае будучае.

Адзначаючы 80-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа, працоўныя рэспублікі з удзячнасцю ўспамінаюць свайго народнага паэта. Творчасць Якуба Коласа з'яўляецца адной з тых невычэрпных крыніц, якія натхняюць наш народ на новыя перамогі. Цудоўнае, высакароднае імкненне Коласа бацьчы сваю Радзіму яшчэ больш шчаслівай і зможнай складае асаблівасць паэта-грамадзяніна. Вось чаму творы Якуба Коласа трывала ўвайшлі ў скарбніцу культуры ўсіх народаў Саветаў Саюза.

НА РОЗНЫХ МОВАХ

Вокладкі яркія і светлыя, цёмныя і пярэстыя. Побач з томікам на беларускай мове — кнігі на рускай мове, тамы з мудрагелістым вязом узбекскага п'сьма, кітайскімі іерогліфамі, лацінскім шрыфтам... Усё гэта творы Якуба Коласа, выпушчаныя ў Савецкім Саюзе і за рубяжом.

Калі да рэвалюцыі ўбачылі свет толькі дзевяць кніг Коласа, прычым колькасць экзэмпляраў была зусім мізэрнай, то за савецкі час у нашай краіне разышлося 168 кніг паэта ў двух з чвэрцю мільёнах экзэмпляраў. Толькі паэма «Новая зямля», што ўваходзіць у збор твораў паэта, выдалася асобна ў СССР пяць разоў у арыгінале і два — на рускай мове; трылогія «На ростанях» два разы выходзіла на беларускай мове і чатыры — ў перакладзе на рускую мову. Вершы, паэмы, апавяданні, аповесці Якуба Коласа загучалі і на украінскай, казахскай, малдаўскай, таджыцкай, татарскай, туркменскай, узбекскай і іншых мовах.

У братніх краінах сацыялізма творы Коласа таксама выдаваліся неаднаразова. Адной з самых любімых кніг за мяжой стала «Дрытва». Ідэя якой сугучны імкненням народаў, што змагаюцца за сваё нацыянальнае вызваленне.

Н. ВАТАЦЫ,
галоўны бібліяграф
Беларускай дзяржаўнай бібліятэкі імя
Ул. І. Леніна.

АПОШНЯЯ СУСТРЭЧА

Якуб Колас выступае ў час адкрыцця Беларускай рэспубліканскай канферэнцыі прыхільнікаў міру ў верасні 1951 года.

У жніўні 1956 года з дзецьмі паехаў да бацькі, які працягваў працаваць лесніком на Гомельшчыне.

На другі дзень нашага гасцявання ў лесе пайшоў дождж. Шоў ноч і увесь наступны дзень. Дарога Навазыбкаў — Гомель ператварылася ў сучальнае балота. Выхаць было немагчыма. І такі сум апанаваў мяне з прычыны вымушанай бяздзейнасці. Раптам нечаканае запрашэнне: ляснічы Капытаў, мой дарагі друг, даведаўся, што я ў бацькі, і запрашаў да сябе ў госці. За мною прыехала яго жонка на фурманцы — самым надзейным транспарце ў такую непагадзь.

Мы ехалі не па разбітай машынай гразкай «цэнтральнай магістралі», а па малавядомых лясных сцежках і прасеках, дзе з-пад капытоў добрага стаенніка

і з-над колаў ляцелі не камякі гразі, а пырскала чыстая, як сляза, дажджавая вада, што напайняла зарослыя травой каліны. Густы арэшнік, крануты дугой, абсыпаў нас буйным лісьнем. Лес стаў нерухомым, толькі шамацеў аб лісце дождж.

Хораша ехаць у такі час! Прыгадвалася маленства. Мы з жонкай сядзелі на пахучым сене, накрытыя нейкай парусінай, і я думаў пра лес. Даўно жыло жаданне — напісаць аб лесе. Есць сюжэты і вобразы. Але я ўспамінаў «Новую зямлю», «Рускі лес», і мая рашучасць узійца за гэту тэму знікала — лепш не напішаць!

У час таго кароткага падарожжа мне чамусьці асабліва прыгадвалася «Новая зямля». Асобныя радкі я нават прачытаў уголос. Здаецца, гэтыя:

Тут верх асіны круглалісты
Сплятаўся з хвоямі, з дубамі.
А елкі хмурымі крыжамі
Высока ў небе выдзялялісь,
Таёмна з хвоямі шапталісь.

Гаспадар нас сустраў шчыра. Але я адразу адчуў, што не так, як заўсёды, што ён нечым засмучаны. Можна, здарылася якая непрыемнасць у лясніцтве ці ў сям'і і яму зусім не да застойнай бяседы? Здараюцца такія выпадкі «Дзівак, сказаў бы шчыра. Хіба за такое крыўдзяцца?» — падумаў я.

Жанчыны падавалі на стол. Мы з ляснічым гутарылі, успаміналі знаёмых людзей, жартавалі, аднак усё адно я адчуваў напружанасць і, нарэшце, не вытрымаў.

— Рыгор Максімавіч, скажы ты шчыра, што здарылася? Я ж бачу...

Ён панурыў галаву.
— Не хацеў табе адразу псаваць настрой. Думаў — пазней скажу... Паўгадзіны назад названілі з Гомеля, шукалі цябе... Памёр Колас...

Я аслупянеў: толькі што, едучы, я думаў пра яго.

— Колас? Чакай... Я яго тры дні назад бачыў. Гутарыў...

Не хацелася верыць. Есць людзі, у смерць якіх вельмі цяжка паверыць. Бясмерце Іх спраў як бы нараджае веру, пакуль яны жывыя, у Іх фізічнае бясмерце. У тую хвіліну я не мог уявіць нашу літаратуру, дом за Акадэміяй, Каралішчавічы без Коласа — жывога, мудрага, няспынага ў працы.

Позна ўначы мой друг ляснічы адвёз мяне на станцыю. Пасажыры начнога поезда глядзелі на мяне, засмучанага, апырсканага гразёю, здзіўлена і насцярожана. Дзяжурны Гомельскага аэрапорта, калі я купляючы білет, назваў сваё прозвішча, аглядзеў мяне, зразу меў, што я дабраюся аднекуль з вёскі, паведаміў:

— Перадавалі па радыё, што труна з цела будзе ўстаноўлена ў Палацы прафсаюзаў. Доступ — з дванаццаці, — і цяжка ўздыхнуў. — Бачыў я Коласа. Да вайны. Усё прачытаў, што ён напісаў... Вялікі псьменнік!

Самалёт прыляцеў у Мінск а палове дванацатай. Апынуўшыся каля Палаца прафсаюзаў, я спыніўся, уражаны і ўзрушаны: вялікая Цэнтральная плошча была запоўнена людзьмі. Стаяла шчыльная, шмат разоў перавітая даўжэзная жывая чарга.

Народ хацеў апошні раз пабачыцца і развітацца са сваім вялікім песняром.

Іван ШАМЯКІН

Хвалючыя радкі

△ «Нікі паклон Вам, дзядзюка Якубе, мудры і строіі настаўнікі! У тваім будынку ўсе гаворыць аб тым, што найвышэйшая слава і найвышэйшае людское імясца паэта — быць паэтам народным...»

Л. НАВІЧЭНКА
(Украіна)

△ «З далёкага Ташкента я прыехаў аддаць даніну павагі вялікаму свайму настаўніку, псьменніку, чалавеку, які сваімі творамі нам дапамагае жыць і думаць».

Сцяпан ЛІХАДЗІЕВСКІ

Беларускі пьсняр Якуб Колас спрод псьменнікаў — гасцей і дэлегатаў III з'езда псьменнікаў Беларусі, які адбыўся ў 1954 годзе. Злева направа — А. Пракоф'еў, К. Сіманаў, С. Міхалюк, Я. Колас, М. Мухтарэў, П. Броўна, К. Крапіва, І. Шамякін.

(Друкуецца ўпершыню).
Фота Ул. Кітаса.

НА ПРАЦЯГУ ўсёй сваёй літаратурнай дзейнасці Якуб Колас цвёрда трымаўся прынцыпу: на ўсё адгукнуцца і ўсё адначыць, у сваёй творчасці — і гора народа, і яго радасць. Але рэдка ў дарэвалюцыйнай Беларусі сустракалася радасць, і таму рэдка смяляліся струны паэта і рэдка гучала ў яго творчасці песня шчасця.

Паэт з болей у душы гаворыць аб сялянскай беднасці. Ён чуе сваім уражлівым сэрцам крык знявечанага жыццём чалавека і перадае гэты крык цэламу свету:

Не жыю, а гнію.
Прападаю, як мыш...
Глянь на долю маю,
Глянь на цяжкі мой крык!

Але капіталістычны свет, пабудаваны на прынцыпе «чалавек чалавеку воўк», глухі да скаргаў беларускага мужыка. Якуб Колас глыбока перажываў трагедыю селяніна, пакутаваў яго пакутамі, і гэты боль і смутак жыцця з людскім потам і слязамі прасачыліся ў вершы паэта.

Аднак апіванне народнага гора, некаторая задуманая засмучанасць, з якою Якуб Колас глядзеў на ўбогію, прыгнечаную Беларусь, гэта толькі адзін бок яго творчасці. Талент Якуба Коласа ў аснове сваёй эпічны. Там, дзе іншы паэт можа лёгка перайсці ад адной фарбы да другой, Колас, верны сваёму эпічнаму метадзе аднапланавасці, дае малюнак толькі ў адным колеры.

І поруч з вершамі, поўнымі смутку аб народнай долі, з-пад пера Коласа з'яўляюцца вершы, якія гучаць магутным прагэстам супраць тагачаснага ладу і заклікам да барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. Калі адны творы адлюстроўвалі бясспраўнае сацыяльнае становішча народных мас Беларусі, дык другія былі народжаны змаганнем гэтых мас у рэвалюцыі 1905 года.

У друку першы верш Коласа з'явіўся тады, калі паэт быў ужо не толькі сведкам рэвалюцыйных падзей, а і актыўным удзельнікам іх. Ён быў, какучы словамі Леніна, поўным і самым радыкальным прыхільнікам дэмакратычнай рэвалюцыі. З гэтых пазіцый паэт і адлюстравваў бурныя падзеі 1905 года.

Адкрытае выступленне Якуба Коласа не толькі супраць панства і багацеяў, але і супраць іх трывалай апоры — царызму не магло быць даравана паэту. У верасні 1908 года Віленская судовая палата разгледзела справу Якуба Коласа аб удзеле ў настаўніцкім з'ездзе, далучыла да гэтага абвінавачанне за напісанне рэвалюцыйных пракламацый і вершаў і асудзіла яго на тры гады турэмнага зняволлення.

Праз усе этаны сваёй дарэвалюцыйнай творчасці Якуб Колас прайшоў як абаронца інтарэсаў працоўнага сялянства, як галенавіты выразнік дум іспадзяванняў шырокіх мас беларускага народа.

Усёй сваёй творчасцю ён змагаўся за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне працоўных. Ён абуджаў і заклікаў народ да барацьбы з царызмам, з памешчыцка-буржуазным ладам.

ЗАЛАТОЕ жыццё прынесла народам Расіі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя. Камуністычная партыя і Савецкая ўлада адкрылі перад паэтам велізарныя творчыя магчымасці. Якуб Колас славіць у сваіх вершах зару новага жыцця. Адначасова ён працуе над паэмамі «Новая зямля» і «Сымон-музыка», якія былі пачаты яшчэ да рэвалюцыі і становяць сабой арганічны пераход ад данастрычніцкага твора паэта да твора паслякастрычніцкага

і я ў захапленні, радасны і горды
За свой край, народ,
Убіраю ў сэрца дзіўныя акорды,
Творчай сілы ўзлёт...

Не матывы смутку, а радасць і шчасце, пачуцці гордасці за свой край і народ поўным голасам гучаць у творчасці паэта. І праз многія і многія вершы Якуба Коласа праходзіць яшчэ адно вялікае пачуццё, пачуццё ўдзячнасці арганізатару нашых перамог — вялікай Камуністычнай партыі.

Гаворачы аб поспехах і шчасці Савецкай Беларусі, Якуб Колас заўсёды памятаў аб пакутах працоўных заходніх абласцей Беларусі, якія знаходзіліся пад ярмом беларускай Польшчы. Не адзін добры верш

Пятро ГЛЕБКА

НАРОДНЫ

У гэтыя ж гады з-пад пера Якуба Коласа выходзіць аповесць «На прасторах жыцця». З уласцівай псьменніку чуйнасцю да ўсяго новага Якуб Колас раскрывае ў гэтым творы гэта велізарныя зрухі ў жыцці і свядомасці сялянства, якія прынесла ў вёску Савецкая ўлада. «На прасторах жыцця» — аповесць аб нашай моладзі перыяду аднаўлення гаспадаркі пасля грамадзянскай вайны. Тут Якуб Колас, бадай, упершыню ў беларускай савецкай літаратуры загаварыў аб асушчы балот і аб калектыўнай працы ў сельскай гаспадарцы. З цягам часу, у перыяд барацьбы нашай партыі за калектывізацыю, гэта тэма ў творчасці Якуба Коласа становіцца асноўнай. Тут грэба адначыць цыкл вершаў «Калгаснае» і аповесць «Адшчапенец».

У далейшым, перадваенныя гады Якуб Колас зноў не раз звяртаецца да калгаснай тэмы і прысвячае ёй такія цудоўныя творы, як паэтычны цыкл «Восеньскае», вершы «Песняй вітаю я вас», «Дзед-калгаснік», «Таніна тайна» і інш. У гэтых творах адлюстравана ўжо новая, калгасная вёска з яе шырокімі палямі і новымі, сацыялістычнымі адносінамі да працы.

Нямала добрых вершаў напісаў Якуб Колас і аб сацыялістычнай індустрыялізацыі нашай краіны. Даваенныя пяцігодкі, вялікія новабудовы, агні электрастанцый, новыя гарады, стаханаўскія метады працы — усё гэта ў той ці іншай ступені стала аб'ектам творчасці паэта.

Якуб Колас убачыў Беларусь у новай постаці. Змяніліся гарады і вёскі, змяніўся пейзаж краіны — замест панурых і цёмных фарбаў зайгралі светлыя, сонечныя колеры. Новыя, радасныя настроі загучалі ў вершах Якуба Коласа.

напісаў паэт аб сваіх земляках — людзях Заходняй Беларусі — і не адну сагіру накіраваў супраць панюў і Іх наймітаў. З'яўляецца аповесць «Дрыгва», у якой Колас, звяртаючыся да часоў грамадзянскай вайны, піша аб змаганні беларускага народа з польскімі панамі. Яна стала адным з любімых твораў нашага чытача і перакладзена на многія мовы народаў Савецкага Саюза. Сіла аповесці ў шырокім паказе народнай барацьбы, у глыбокім гневе супраць ворагаў.

Пасля вызвалення заходніх абласцей Беларусі і ўз'яднання ў адзін Беларусі Савецкай дзяржавы Якуб Колас распачаў новы твор аб змаганні з польскімі панамі — паэму «Рыбакова хата». Закончыў яе аўтар значна пазней, таму што вайна на некалькі гадоў адарвала яго ад гэтай работы.

За час Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас напісаў кнігу вершаў «Голас зямлі», дзве паэмы («Суд у лесе» і «Адплата») і дзесяткі публіцыстычных артыкулаў. Усе гэтыя творы

аднае ў адно цэлае глыбокая нянавісць да захопнікаў і заклік да роднага народа бялітасна помсціць гітлераўскім катом за разбурэнне і смерць, заклік адважна змагацца з фашысцкай навалай.

Поруч з болей і трывогай за родны край у сэрцы паэта жыць прагнае жаданне хутчэй вярнуцца на родную зямлю. Яна з'яўляецца паэту ў снах і маррах, яна, як жывая, стаіць перад яго вачыма; ён заўсёды чуе яе голас:

Я чую голас неспіханы —
Зямля мая мяне заве
І кроць сэрца мне на раны,
Звініць, як звон касы
ў траве.

Якуб Колас ад усяго сэрца вітаў нашу перамогу і шматлікімі вершамі адзін з першых адгукнуўся на вялікі творчы энтузіязм, з якім наш народ узяўся за аднаўленне разбуранай гаспадаркі. Савецкі ўрад і партыя высока ацанілі работу паэта ў дні Айчыннай вайны і аднаўлення.

ВЯЛІКАЯ Кастрычніцкая рэвалюцыя разняволіла, акрыліла магутны талент Якуба Коласа. За гады Савецкай улады ён закончыў лепшыя свае творы — паэмы «Новая зямля» і «Сымон-музыка», напісаў трылогію «На ростанях», аповесці «На прасторах жыцця» і «Дрыгва», пьсы «Вайна — вайне» і «У пушчах Палесся», кнігі вершаў «Нашы дні», «Голас зямлі» і інш. Якуб Колас стаў песняром новай Савецкай Беларусі, песняром дружбы народаў, песняром радаснага і шчаслівага жыцця. Ён назаўсёды звязаў сваё жыццё з вялікай Камуністычнай партыяй, уступіўшы ў яе рады ў суровыя дні Вялікай Айчыннай вайны.

Якуб Колас поруч са сваім другам Янкам Купалам з'яўляецца заснавальнікам і класікам новай беларускай літаратуры, тварцом нашай літаратурнай мовы. Якуб Колас, як і Янка Купала, не толькі вялікі псьменнік, але і вялікі грамадскі дзеяч. Яго заслуга перад нашай літаратурай і культурай застанецца ў памяці многіх пакаленняў народа.

У ДОМЕ — МУЗЕІ ПЕСНЯРА

На тэрыторыі Акадэміі навук БССР узвышаецца прыгожы двухпавярховы домік. Тут жыў вялікі грамадзянін, народны паэт Беларусі Якуб Колас. Дом, у якім правёў апошнія гады жыцця пісьменнік, згодна з пастановай урада Беларускай ССР, ператвораны ў літаратурны музей Якуба Коласа.

У музей сабраны сотні дакументаў, рукапісаў, фатаграфічных здымкаў і карцін, плакатаў і кніг, якія адлюстроўваюць шматгранную дзейнасць народнага паэта. Тут жа і дзесяткі хатніх рэчаў, якімі ён карыстаўся пры жыцці.

Першыя два пакоі даюць нам дакладнае ўяўленне аб дзіцячых і юнацкіх гадах паэта.

Экспанаты трэцяга пакоя раскажваюць аб працы пісьменніка настаўнікам, аб яго знаёмстве з рэвалюцыйнай літаратурай. Тут жа — першая кніга вершаў Якуба Коласа «Песні жалбы», выказванне аб ёй Максіма Багдановіча і прафесара Пагодзіна, якія яшчэ ў той час прызналі ў Якубе Коласе сапраўднага паэта.

Вось фатакопія газеты «Наша доля», №1, дзе ў 1906 годзе быў змешчаны верш «Наш родны край» — першае выступленне паэта ў друку.

Сярод матэрыялаў, якія адлюстроўваюць жыццё і дзейнасць паэта ў 1911—1917 гг., пэўную цікавасць мае фатакопія рукапісу «Мая першая сустрэча з Я. Купалам».

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя абудзіла новыя пачуцці ў паэта, па-новаму загучалі яго песні.

Побач з палымнымі словамі-заклікамі народнага песняра змешчаны дзяржаўны дакумент гістарычнай важнасці: «Пастанова ВЦВК аб прызнанні незалежнасці Беларускай Сацыялістычнай Рэспублікі».

А вось пакой літаратурнага музея, які адлюстроўвае жыццё і дзейнасць паэта ў перыяд 1941—1956 гг.

Цяжкае выпрабаванне выпала на долю беларускага народа ў перыяд Айчынай вайны. Разам з народам сілай свайго мастацкага слова змагаўся з ворагам і народны паэт. У музей змешчаны фотаздымкі Якуба Коласа 1941 і 1942 гадоў, тэкст аповесці «На бітву, браты-беларусы». У вітрынах — партызанскія газеты, на старонках якіх змешчаны артыкулы і вершы палымнага публіцыста-патрыёта, у якіх ён заклікае народы нашай краіны мужа змагацца з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

У пасляваенныя гады Колас вядзе вялікую грамадскую работу. Пад шклом — білеты члена ЦК КПБ, члена Вярхоўнага Савета БССР, якія сведчаць аб тым, што Колас быў партыйным і дзяржаўным дзеячом.

За час работы музея Якуба Коласа яго наведалі тысячы калгаснікаў, рабочых, служачых, пісьменнікаў і паэтаў Беларусі, Украіны, РСФСР, Грузіі, Узбекістана і многіх іншых рэспублік і гарадоў нашай краіны. Яго наведалі таксама сотні замежных турыстаў.

Аднойчы турысты з ГДР даведаліся, што ў музеі няма твораў Якуба Коласа ў перакладзе на нямецкую мову. І вось у музей прышоў пакет з Берліна. Гэта была аповесць Якуба Коласа «Партызаны над Прыпяццю» («Дрыгва») на нямецкай мове. У пакет было ўкладзена пісьмо такога зместу:

«Дырэктару музея Якуба Коласа.

Паважаны таварыш, піша вам жанчына, якая жыве ў горадзе Берліне па вуліцы Клементы Готвальда. Я была рада наведаць ваш музей у канцы красавіка 1960 года. Я запыталася тады ў вас, ці маеце вы творы Якуба Коласа на нямецкай мове. Вы адказалі, што не.

Калі я звярнулася ў выдавецтва культуры і прагрэсу ў Берліне, то адразу пачула, на сваю радасць, што якраз цяпер выйшла аповесць Я. Коласа ў нямецкім перакладзе.

Думаю, што зраблю прыемны сюрпрыз, калі прышлю вам гэту аповесць.

Са шчырай павагай да вас ваша Шарлота Айхорн».

Музей беларускага песняра наведалі госці з Францыі, Чэхаславакіі, Польшчы, Злучаных Штатаў Амерыкі. Яны пазнаёмліліся з жыццём і творчасцю Якуба Коласа, з рэдкімі выданнямі кніг, з яго рэчамі і працоўным кабінетам. Усе яны засталіся задаволенымі, аб чым сведчаць шматлікія запісы, пакінутыя гасцямі ў кнізе водгукаў.

Мікола ЖЫГОЦКІ, супрацоўнік музея.

З экспанатаў дома-музея Я. Коласа. На здымку: карціна мастака В. Жолтак «У Люцінскай школе».

Мікола ХВЕДАРОВІЧ

МОЙ РОДНЫ КУТ

Якубу Коласу

Гучыць яго знаёмы голас:
— Які ж ты мілы, родны кут, —
Нядолі,
шчасця
і пакут...
Так пеў калісьці дзядзька Колас:
Ён тут радзіўся,
вырас тут.
Звіняць і зараз яго словы
У кроплях ранняе расы,
Дзе долу гнуцца каласы
І шумалістыя дубровы
Хаваюць птушак галасы.
Усё чуваць у гэтай песні:
Свавольны хлопчык —
ветрык весні
Шуміць пад рэніцу ў трысці:
— Мой родны кут,
які ты мілы,
Забыць цябе
не маю сілы...
2.
Які ж ты мілы, родны кут!
Тут наша шчасце,
доля тут.
Вакol жыты стаяць сцяною,
Гамоняць моваю тваёю
Дубровы,
пущчы
і лясы
Свайё адвечнае журбою
Сярод нягаснае красы.
— Мой родны кут,
які ты мілы,
Забыць цябе
не маю сілы...
3.
Вялікі Колас тут, бывала,
Як гаспадар руплівы,
дбала
Выходзіў з поўнаю сцяноў.
Ён сеяў добрае насенне,
І не прапала марна зерне —
Растуць пшаніцы і жыты.
І я пяю пад зван машыны
Не песні дэўнія — быліны.
А свой юнацкі,
новы спеў.
Пяюць калгасныя ратаі, —
Я веру,
гэта сіла тая,
Якой сумота не з рукі.
Цяпер мае ўжо сябрукі
Ляцяць увывь — да зор высокіх,
Спыняюць шумныя патокі
І поцяць дно сухіх стэпоў.
І ў іхнім звоне галасоў,
Як запявала,
дзядзька Колас.
Чуцен усюды яго голас:
Мой родны кут,
які ты мне мілы,
Забыць цябе
не маю сілы...

Фота Ч. Мезіна.

1962 г.

Дом-музей Якуба Коласа.

Хвалюючыя радкі

Жадаю літаратуры Беларусі
лічце многа пісьменнікаў той сілы
духу, якую меў вялікі Якуб Колас.

Павел БРОНКА,
чэхаславацкі журналіст.

Як жывы паўстае Якуб Колас.
Не, ён не памёр! Ён заўсёды з намі!
Яго творчасць, яго палымныя
заклікі да моладзі памагаюць
нашым савецкім людзям будаваць
камунізм. Пяняр беларускага
народа Якуб Колас будзе заўсёды з намі.

Студэнты Беларускага
політэхнічнага інстытута.

Абячаем праз усё жыццё
прывесці любоў і паішану да нашага
вялікага народнага песняра —
Якуба Коласа.

Група вучняў школ
Лагойшчыны.

Табе наша пашана і любоў,
вялікі Якуб Колас, чые песні
даўно пералацелі межы роднага
краю і сталі для нас, украінцаў,
блізкімі і роднымі.

Студэнты Адэскага
і Львоўскага універсітэтаў.

Я, настаўнік з далёкай сібір-
скай тайгі, з глыбокім хваляван-
нем пазнаёміўся з музеём вяліка-
га беларускага паэта, песняра
ўсяго савецкага народа Якуба
Коласа. Ён сапраўды народны і
галанавіты паэт, яго творчасць ве-
даюць і любяць не толькі ў Бела-
русі, але і ў нас, у Сібіры, там,
дзе сівы Іртыш упадае ў Обь.

А. КУРТАЕУ,
Цюменскага вобласць.

Мы глыбока ўсхваляваны тым,
як беларускі народ імчыў імя вя-
лікага паэта Якуба Коласа.

Алеся СМОЛІЧ.

г. Омск.

Слонімшчына ўшаноўвае памяць паэта

Слонімская раённая бібліятэка імя Якуба Коласа добра падрыхта-
валася да юбілею. Пад вялікім партрэтам песняра устаноўлена
прыгожая вітрына з кнігамі Якуба Коласа, з фатаграфіямі, якія
ілюструюць жыццёвы і творчы шлях паэта.

Слонімская гарадская бібліятэка правяла вялікі літаратурна-
музычны вечар аб жыцці і творчасці Якуба Коласа.

Дзіцячая бібліятэка імя А. Пушкіна арганізавала выстаўку твораў
Якуба Коласа, а разам з сярэдняй школай № 1 падрыхтавала
літаратурны вечар, прысвечаны памяці паэта. Адылася цікавая
вітрына па творах Якуба Коласа.

У музей сярэдняй школы № 4 літаратурны музей Якуба
Коласа АН БССР прыслаў каленцыю фотаздымкаў аб жыцці і твор-
часці паэта.

Сельскія культурныя установы — бібліятэкі, клубы, хаты-чы-
тальні — арганізавалі кніжныя выстаўкі твораў Якуба Коласа і
правялі літаратурныя вечары і чытанні твораў любімага народнага
паэта.

Сяргей НОВІК-ПЯЮН.

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы ра-
дыёперадачы па сярэднеўрапей-
скаму часу на сярэдняй хвалі
227 метраў (ці 1322 кілагерцы)
з 6 да 7 гадзін, з 16,00 да 17,00 і
з 21,00 да 21,30;
на наротнай хвалі 30,83 метра
(ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 га-
дзін.

Па нядзелях — на хвалях 30,38
метра і 227 метраў з 8 да 9 га-
дзін і з 10 да 13 гадзін.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па серадах — ад 22 гадзін
30 мінут па сярэднеўрапейскаму
зімоваму часу на хвалі 50,51 ме-
тра (ці 5940 кілагерцаў) і на хвалі
31,48 метра (ці 9530 кілагерцаў);
па нядзелях — ад 8 гадзін рана-
цы па сярэднеўрапейскаму зімо-
ваму часу на хвалях 30,83 і 227

ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ

Слухайце штодзённа нашы ра-
дыёперадачы па нью-йоркскіму
часу з 19,30 да 20,30 на хвалі
31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў)
31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў)
41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў)

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ

Па суботах — ад 20 гадзін да
20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскіму
часу на наротных хвалях
31,04 метра (ці 9665 кілагерцаў)
31,23 метра (ці 9605 кілагерцаў)
41,15 метра (ці 7290 кілагерцаў)

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77.
Дом друку. Рэдакцыя газеты «Сво-
лас Радзімы».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ